

บทที่ 2

สื่อโสตทัศน

ความหมายของสื่อโสตทัศน

คำว่า วัสดุไม่ตีพิมพ์ หรือโสตทัศนวัสดุ หรือที่มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ใช้คำว่า สื่อโสตทัศน นั้น มีคำในภาษาอังกฤษใช้อยู่หลายคำเช่นกัน คือ Audiovisual aids, Audiovisual media, Audiovisual materials, Non-book materials, Non-print materials และ Multi-media materials คำเหล่านี้ล้วนใหญ่มากมีความหมายคล้ายคลึงกัน จะมีข้อแตกต่างกันเพียงเล็กน้อยเท่านั้น

Audiovisual aids หมายถึง เครื่องมือที่ใช้ช่วยเสริมกระบวนการเรียน การสอน (Harrod 1987 : 51)

Audiovisual media หมายถึง เครื่องมือที่ให้ข้อมูลประกอบการเรียนการสอน ได้อย่างสมบูรณ์ และช่วยในการเรียนรู้ด้วยตนเองได้ (Enright 1972 : 14)

Audiovisual materials หมายถึง วัสดุใดก็ตามที่เป็นสื่อโสตทัศน เช่น แผ่นเสียง (gramophone records) แถบบันทึกเสียง (tapes) สไลด์ ฟิล์มสตริป และวีดิทัศน์ เป็นต้น (Harrod 1987 : 51) เครื่องมือที่ใช้ช่วยในกระบวนการเรียนการสอน โดยใช้ประสาทหูและตา เช่น แผ่นเสียง (phonograph records) และภาพยนตร์ เป็นต้น (Thompson 1978 : 8)

Non-book materials หมายถึง ทรัพยากรห้องสมุดใดก็ตามที่ไม่ได้หมายรวมถึง หนังสือ จุลสาร แต่เป็นวัสดุที่มีลักษณะพิเศษ เช่น สื่อโสตทัศน (audio-visual materials) แฟ้มข้อมูลเบ็ดเตล็ด (Vertical file materials) วัสดุย่อยส่วน และซอฟต์แวร์คอมพิวเตอร์ (Computer software) เป็นต้น (Harrod 1987 : 549)

Non-printed material หมายถึง วัสดุใดก็ตามที่ไม่ได้อยู่ในรูปของตัวพิมพ์ และสามารถสื่อความหมายจากข้อมูลที่บรรจุอยู่ได้ วัสดุทุกชนิดที่ต้องมีการจัดหา การทำบัตร รายการ การใช้ และการจัดเก็บเป็นพิเศษ และไม่สามารถใช้กฎเกณฑ์เช่นเดียวกับหนังสือได้ (อัมพร ทีชะระ 2528 : 211)

Multi-media materials หมายถึง การใช้วัสดุความรู้และวัสดุสื่อสารหลาย ๆ อย่างประกอบกัน ตลอดจนใช้เทคนิคทางเทคโนโลยีทางการศึกษาที่ทันสมัย เพื่อให้ผู้รับได้เกิดประสบการณ์ที่จะช่วยเอื้ออำนวยให้เกิดการเรียนรู้ และเข้าใจดียิ่งขึ้น นอกจากนี้ วัสดุสื่อผสมยังช่วยให้ผู้ใช้สามารถรับรู้โดยใช้ประสาทสัมผัสหลาย ๆ ทางได้ วัสดุสื่อผสมบางอย่างอาจจะใช้เร้าความสนใจ เชื่อมโยงกับความเป็นจริง และช่วยให้เข้าใจความคิดรวบยอดได้ง่ายยิ่งขึ้น

สรุปได้ว่า สื่อโสตทัศน์ หมายถึง สื่อความรู้ที่ไม่ได้อยู่ในรูปของตัวนิมฟ์ แต่สามารถสื่อความหมายจากข้อมูลที่บรรจุอยู่ได้ ได้แก่ ภาพยนตร์ วิดิทัศน์ วัสดุสื่อผสม และวัสดุย่อส่วน เป็นต้น วัสดุเหล่านี้มีการจัดหา การทำบัตรรายการ การใช้ และการจัดเก็บเป็นพิเศษต่างหากจากหนังสือเล่ม และไม่สามารถใช้กฎเกณฑ์เช่นเดียวกับหนังสือเล่มได้

ความสำคัญของสื่อโสตทัศน์

แม้ว่าสื่อโสตทัศน์จะเข้ามามีบทบาทในห้องสมุด หลังจากสื่อสิ่งนิมฟ์เป็นเวลานานก็ตาม แต่ในด้านของความสำคัญแล้ว สื่อโสตทัศน์สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้อย่างกว้างขวาง และปัจจุบันมีบทบาทสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าสื่อสิ่งนิมฟ์ ทั้งนี้ เพราะสื่อโสตทัศน์ประกอบด้วยวัสดุหลายประเภทแตกต่างกันออกไป จึงมีส่วนช่วยทำให้เกิดประโยชน์ได้ในหลายลักษณะ รวมทั้งสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในกิจการต่าง ๆ โดยเฉพาะทางด้านการศึกษา

คุณลักษณะพิเศษของสื่อโสตทัศน์ที่เด่นกว่าสื่อสิ่งนิมฟ์ คือ ประหยัดถ้อยคำ เร้าความสนใจ และประหยัดเนื้อที่ในการจัดเก็บ

1. ประหยัดถ้อยคำ

สื่อโสตทัศน์มีส่วนช่วยลดปัญหาการสื่อสารระหว่างมนุษย์ หรือทำให้การสื่อสารระหว่างมนุษย์ง่ายขึ้น สามารถช่วยให้เข้าใจเรื่องราวต่าง ๆ ได้โดยไม่ต้องเสียเวลาอ่านคำอธิบายยืดยาว ดังเช่นสื่อโสตทัศน์ประเภท "ภาพ" นั้น ได้มีสมาชิกจีนบทหนึ่งกล่าวไว้ว่า "ภาพเพียงภาพเดียวดีกว่าคำพันคำ" ซึ่งหมายถึง การสื่อสารด้วยการบรรยายลักษณะ คน ลัตว์ สิ่งของ สถานที่ และเหตุการณ์ต่าง ๆ ด้วยคำพูด หรือวัจนภาษา ลัก 1,000 คำ ก็ไม่สามารถทำให้ผู้ฟังมีความรู้ ความเข้าใจ เกิดอารมณ์ และความรู้สึกต่อสิ่งเหล่านั้นดีเท่ากับการได้เห็นภาพเพียงภาพเดียว (นิพนธ์ คุชปริติ 2529)

นอกจากภาพแล้ว แผนภูมิก็เป็นสื่อโสตทัศนอีกประการหนึ่งที่แสดงความสัมพันธ์ของเรื่องราวต่าง ๆ ให้เข้าใจได้ง่ายในการเปรียบเทียบข้อมูลและแนวคิดต่าง ๆ โดยใช้ตัวเลข คำอธิบาย และภาพประกอบเข้าด้วยกัน ทำให้ผู้ใช้แผนภูมิตราบระยะเวลาที่เกิดขึ้นของหลายสิ่งที่เป็นเรื่องราวเดียวกัน ซึ่งอาจต่อเนื่องกันไปหรือระยะเวลาคาบเกี่ยวกันได้ง่ายกว่าคำอธิบายเพียงอย่างเดียว

2. เร้าความสนใจ

สื่อโสตทัศน ให้ข้อมูลที่เร้าความสนใจได้ดีกว่า การอ่านจากสื่อสิ่งพิมพ์ เนื่องจากสื่อโสตทัศนบางประเภทมีประสิทธิภาพในการสื่อสารสูง มีทั้งภาพและเสียงในเวลาเดียวกัน สามารถเล่นภาพลงมิติ ซึ่งเคลื่อนไหวและมีเสียงประกอบคล้ายของจริงมาก สามารถเล่นเหตุการณ์ ลक्षणการณ์ และเรื่องราวได้ดี เช่น สื่อโสตทัศนประเภทวีดิทัศน์ และภาพยนตร์ สามารถถ่ายสิ่งที่มีขนาดเล็กมาศึกษาอย่างใกล้ชิดได้โดยการถ่ายระยะใกล้ (Close up) และสามารถทำสิ่งเคลื่อนไหวอย่างรวดเร็วให้ช้าลงได้ และสามารถทำสิ่งให้ช้าให้เร็วขึ้นได้ โดยใช้เทคนิคในการถ่ายทำ ดังนั้น สื่อโสตทัศนทั้ง 2 ประเภท จึงสามารถดึงดูดความสนใจของผู้ชมได้ดี เราอารมณ์ให้เกิดความสนใจ เนื่องจากมีการเคลื่อนไหวและเปลี่ยนแปลงภาพตลอดเวลา และการได้เห็นทั้งภาพและได้ยินทั้งเสียง ยังทำให้ผู้ชมเข้าใจสิ่งต่าง ๆ และจดจำได้นาน ช่วยประหยัดเวลาในการเรียนการสอน ซึ่งให้ความรู้ได้มากแต่ใช้เวลาน้อย นอกจากนี้ สื่อโสตทัศนประเภทอื่น แม้จะมีเพียงเสียงอย่างเดียวก็สามารถเร้าความสนใจได้เป็นอย่างดีเช่นกัน เช่น เทปเสียง ให้ข้อมูลที่เร้าใจกว่าการอ่าน หรือแม้แต่ผู้ใช้ที่ไม่รู้หนังสือก็สามารถนั่งสาระและบันเทิงต่าง ๆ จากเทปเสียงได้ (นิพนธ์ คุปป์ริติ 2529)

3. ประหยัดเนื้อที่ในการจัดเก็บ

สื่อโสตทัศนประเภทวัสดุย่อส่วน มีบทบาทสำคัญจนเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปในแง่ของการลงวนรักษาเอกสาร การประหยัดงบประมาณ รวมทั้งเนื้อที่และอุปกรณ์ในการจัดเก็บ ตลอดจนต่อการค้นคืนสารนิเทศ การจัดส่ง การแลกเปลี่ยนเอกสาร และการถ่ายทำสำเนาทั้งในรูปฟิล์มและเอกสาร และช่วยป้องกันความสูญเสียจากภัยพิบัติ

ในปัจจุบันมีการนำวัสดุย่อส่วนมาใช้ในวงการห้องสมุดมากขึ้น ทั้งนี้ เนื่องจากจากสำนักพิมพ์ใหญ่ ๆ ในโลกต่างก็หันมาผลิตสิ่งพิมพ์ในรูปของวัสดุย่อส่วน แทนสิ่งพิมพ์ในรูปกระดาษ ห้องสมุดจึงต้องพัฒนาบริการแก่ผู้อ่านให้ทันสมัย โดยมีการนำวัสดุย่อส่วนมาประยุกต์ใช้กับงานต่าง ๆ ในห้องสมุด ดังนี้คือ

3.1 งานพัฒนาทรัพยากรห้องสมุด ในปัจจุบันสิ่งพิมพ์ประเภทหนังสือหายาก เอกสารจดหมายเหตุ วารสาร และหนังสือพิมพ์ย้อนหลัง วิทยานิพนธ์ ตลอดจนหนังสืออ้างอิง ประเภทบรรณานุกรม วรรณวิจารณ์ นามานุกรม จัดหาในรูปของวัสดุย่อยส่วนได้ง่าย และราคาถูกกว่าสิ่งพิมพ์ในรูปกระดาษ ทั้งยังประหยัดเนื้อที่ในการจัดเก็บ สะดวกต่อการค้นคืน และจัดทำสำเนาด้วย ห้องสมุดจึงหันมาใช้วัสดุย่อยส่วนแทนการเก็บในรูปของสิ่งพิมพ์

3.2 งานวิเคราะห์ทรัพยากรห้องสมุด ปัจจุบันห้องสมุดต่าง ๆ มีความร่วมมือกันในการจัดทำบัตรรายการโดยใช้คอมพิวเตอร์ โดยมีฐานข้อมูลรายการหนังสือของห้องสมุดที่ร่วมในข่ายงาน และให้บริการค้นคืนรายการหนังสือโดยตรงจากฐานข้อมูลที่ศูนย์ของข่ายงาน ห้องสมุดใดที่ยังไม่พร้อมที่จะจัดหาเครื่องคอมพิวเตอร์ อาจขอให้ศูนย์ผลิตข้อมูลรายการหนังสือในรูปไมโครฟอร์ม (Computer Output Microform-COM) มาใช้แทน เช่น ไมโครฟิล์มรายการหนังสือห้องสมุดบริติชเคาน์ซิล เป็นต้น ซึ่งประหยัดกว่าการพิมพ์บัตรรายการหนังสือ ราคาถูกกว่าและยังทำสำเนาไมโครฟอร์มรายการหนังสือให้บริการได้หลายจุดตามความต้องการของห้องสมุดได้อีกด้วย

3.3 งานยืมระหว่างห้องสมุด สิ่งพิมพ์ประเภทวารสารย้อนหลัง และวิทยานิพนธ์ ห้องสมุดหลายแห่งให้บริการยืมระหว่างสถาบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ถ้าเป็นการยืมระหว่างประเทศ นิยมจัดส่งวัสดุย่อยส่วนให้ เช่น การยืมวิทยานิพนธ์จากต่างประเทศ โดยใช้บริการของหอสมุดแห่งชาติ ประเทศอังกฤษ นิยมส่งไมโครฟิล์มมาให้แทนต้นฉบับ เป็นต้น เพราะประหยัดค่าไปรษณีย์ และสะดวกในการใช้ และการทำสำเนา นอกจากนี้ ถ้าผู้ใช้ต้องการอ่านสิ่งพิมพ์ในรูปกระดาษ ยังสามารถพิมพ์ภาพบนกระดาษจากเครื่องอ่านไมโครฟิล์มได้ทันทีที่ต้องการ

3.4 งานจดหมายเหตุ ห้องสมุดโดยทั่วไปมีหน้าที่ในการจัดเก็บรักษาและให้บริการค้นคืนจดหมายเหตุของหน่วยงานในสังกัดด้วย แต่เนื่องจากเอกสารในหน่วยงานจดหมายเหตุต่าง ๆ มักมีอายุมาก จึงนิยมเก็บข้อมูลไว้ในรูปของวัสดุย่อยส่วน เพื่ออนุรักษ์เอกสารให้คงทนถาวรตลอดไป ช่วยประหยัดเนื้อที่ในการจัดเก็บ และสามารถจัดทำสำเนาเพื่อให้บริการได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีการจัดทำบรรณานุกรมค้นลารนิเทศในวัสดุย่อยส่วน (ผ่องพันธุ์ รัตนภูษิต 2532)

ประเภทของสื่อโสตทัศน

การจำแนกประเภทของสื่อโสตทัศน อาจทำได้หลายแบบโดยยึดหลักการจำแนกต่าง ๆ กัน เพื่อความสะดวกในการเก็บรักษาและการนำมาใช้ นักการศึกษาสำคัญ ๆ

หลายท่าน ได้จำแนกประเภทของสื่อโสตทัศนวัสดุต่าง ๆ กัน สำหรับงานวิจัยนี้ได้แบ่งสื่อโสตทัศนเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1. วัสดุที่ใช้กับเครื่องฉาย (Projected materials) รวมทั้งตัวเครื่องฉายด้วย เช่น สไลด์ และเครื่องฉายสไลด์ ภาพยนตร์และเครื่องฉายภาพยนตร์ แผ่นโปร่งใส และเครื่องฉายแผ่นโปร่งใส ฯลฯ

2. วัสดุที่ไม่ใช้กับเครื่องฉาย (Non-projected materials) เช่น แผนภูมิ ลูกโลก หุ่นจำลอง เทปบันทึกเสียง ฯลฯ

สำหรับรายละเอียดของสื่อโสตทัศนแต่ละประเภท มีดังนี้คือ

1. ภาพยนตร์ (Motion picture) เป็นภาพโปร่งแสงที่สามารถฉายให้เห็นการเคลื่อนไหวของสิ่งที่ต้องการแสดง ลักษณะของฟิล์มภาพยนตร์จะเป็นแถบวัสดุใส ด้านหนึ่งฉาบด้วยวัสดุไวแสงซึ่งใช้บันทึกภาพได้ ที่ขอบข้าง ๆ ฟิล์มจะเจาะรูเล็ก ๆ เป็นระยะ ๆ ไว้ตลอดเพื่อใช้สำหรับทำให้เกิดการเคลื่อนไหวในขณะฉายด้วยเครื่องฉาย เรียกว่า รูนามเตย (Sprocket hole) ซึ่งหากมีอยู่ 2 ข้างของฟิล์มจะเป็นภาพยนตร์เงียบ (Silent film) สำหรับภาพยนตร์เสียง (Sound film) จะมีรูนามเตยเพียงข้างเดียว ส่วนอีกข้างหนึ่งเป็นแถบเสียง (Sound track)

ฟิล์มภาพยนตร์มีหลายชนิดและหลายขนาด ขนาดของฟิล์มวัดจากความกว้างของฟิล์มเป็นมิลลิเมตร เช่น 8 มม. 16 มม. 35 มม. 70 มม. เป็นต้น

2. วิดิทัศน์ (Video recording) หรือที่รู้จักกันแพร่หลายว่า เทปโทรทัศน์ แถบบันทึกภาพ ภาพทัศน์ วิดิโอเทป แบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ แถบวิดิทัศน์ และแผ่นวิดิทัศน์

2.1 แถบบันทึก (Video Tape หรือ Video Cassette) มีลักษณะเป็นเส้นเทป ทำมาจากวัสดุประเภทพลาสติกจำพวก เซลลูลอสไตรอะซิเตต โพลีเอสเตอร์ หรือ โพลีไวนิล ฉาบด้วยสารแม่เหล็กอย่างแข็ง เพื่อคงสภาพสัญญาณที่ถูกบันทึกลงไว้ให้ดีที่สุด แถบบันทึกบันทึกได้ทั้งเสียงและภาพในรูปของคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้า และสามารถลบภาพและเสียงที่บันทึกไว้แล้วบันทึกใหม่ได้หลายครั้ง

ขนาดของแถบบันทึก วิดิทัศน์มีหลายชนิดหลายขนาด ขนาดจะวัดจากความกว้างของเส้นเทปเป็นนิ้ว ดังนี้คือ

2.1.1 ขนาด 2 นิ้ว เป็นแถบวีดิทัศน์บรรจุอยู่ในล้อย้วนเปิดใช้สำหรับออกอากาศ ปัจจุบันไม่เป็นที่นิยมใช้มากนัก เพราะสถานีโทรทัศน์เกือบทั้งหมดหันมาใช้วีดิทัศน์ขนาด 1 นิ้ว

2.1.2 ขนาด 1 นิ้ว เป็นแถบวีดิทัศน์มาตรฐานสำหรับออกอากาศที่พัฒนาขึ้นมาแทนที่ขนาด 2 นิ้ว นอกจากนี้ยังใช้เป็นต้นฉบับสำหรับบันทึกรายการซ้ำลงแถบวีดิทัศน์ขนาดเล็กเพื่อแจกจ่ายไปตามที่ต่าง ๆ

2.1.3 ขนาด 3/4 นิ้ว บรรจุอยู่ในตลับ เรียกกันทั่วไปว่า เทปยูเมติก (U-Matic tape) เพราะเล่นผ่านหัวเทปเป็นรูปตัว U มี 2 ประเภท คือ ไฮแบนด์ (Hi-band) และโลว์แบนด์ (Low-band) ไฮแบนด์มีคุณภาพสูงพอที่ใช้ออกอากาศได้ โดยเฉพาะสำหรับรายการข่าวหรือรายการสั้น ๆ แถบวีดิทัศน์ไฮแบนด์เมื่อนำมาเล่นในเครื่องเล่นโลว์แบนด์ภาพจะลัมแต่เมื่อนำแถบวีดิทัศน์โลว์แบนด์ไปเล่นในเครื่องไฮแบนด์จะได้ภาพขาวดำ

2.1.4 ขนาด 1/2 นิ้ว มีล้อยู่ 2 ล้อ อยู่ในตลับที่บรรจุ และเล่นเทปจะเคลื่อนที่จากล้อหนึ่งไปยังอีกล้อหนึ่ง เป็นขนาดที่นิยมใช้กันมากในบ้าน

2.1.5 ขนาด 1/4 นิ้ว ขนาดเดียวกับเทปบันทึกเสียงแบบตลับ มีให้อยู่ในวงจำกัด ไม่แพร่หลายมากนัก

การบรรจุมี 3 แบบ คือ แบบล้อย้วนเปิด (open reel หรือ reel to reel) แบบกล่อง (cartridge) และแบบตลับ (cassette) ซึ่งแบบสุดท้ายนี้ได้รับความนิยมมาก เพราะสะดวกในการใช้และป้องกันความเสียหายอันอาจเกิดขึ้นกับเนื้อเทปหรือเครื่องเล่นวีดิทัศน์

2.2 แผ่นวีดิทัศน์ (Video Disc) มีลักษณะแผ่นคล้ายแผ่นเสียงต่างกันที่แผ่นวีดิทัศน์มีการบันทึกสัญญาณภาพและเสียงที่ละเอียดอ่อนรับซ้อนมากกว่า โดยใช้ลำแสงเลเซอร์ แผ่นวีดิทัศน์แบ่งออกเป็น 3 ชนิด ดังนี้

2.2.1 ระบบเลเซอร์ (Laser Vision) แผ่นทำด้วยเงินฉาบพลาสติกใส ขนาดของแผ่นมีเส้นผ่าศูนย์กลาง 12 นิ้ว เล่นด้วยความเร็ว 600-1800 รอบ/นาที ความยาว 30 นาที/หน้า การเล่นใช้ลำแสงเลเซอร์แทนเข็ม ข้อดีที่เห็นได้ชัดของระบบนี้คือ หากมีรอยขีดข่วนบนแผ่นและรอยนั้นไม่ถึงแผ่นเงินชั้นในสุดแล้ว จะไม่มีผลต่อภาพและเสียงเลย

2.2.2 ระบบตาชิตแตนซ์แบบไม่มีร่องสัญญาณ (Video High Density) บันทึกสัญญาณลงแผ่นด้วยลำแสงเลเซอร์ แต่เล่นด้วยเข็ม ตัวแผ่นทำด้วยสารโพลีไวนิล คลอไรด์ ซึ่งเป็นสารชนิดเดียวกับที่ใช้ทำแผ่นเสียงธรรมดา ขนาดแผ่นมีเส้นผ่าศูนย์กลาง 10.2 นิ้ว เล่นด้วยความเร็ว 900 รอบ/นาที ความยาว 1 ชั่วโมง/หน้า

2.2.3 ระบบตาชิตแตนซ์แบบมีร่องสัญญาณ ตัวแผ่นเคลือบมันเป็นสีดำคล้ายแผ่นเสียง ขนาดแผ่นมีเส้นผ่าศูนย์กลาง 12 นิ้ว เล่นโดยใช้หัวเข็มเพชรชนิดเล็กพิเศษ ขนาดความเร็ว 450 รอบ/นาที ความยาว 1 ชั่วโมง/หน้า

ภาพและเสียงที่ปรากฏออกมาจะเหมือนภาพยนตร์ หรือแถบวีดิทัศน์ แต่มีข้อที่ดึกว่า คือ แผ่นวีดิทัศน์สามารถเลือกและหยุดภาพในเฟรมที่ต้องการได้รวดเร็ว และข้อเสีย คือ ไม่สามารถบันทึกสัญญาณภาพและเสียงได้ซ้ำแล้วซ้ำอีก

ขนาดของแผ่นวีดิทัศน์ วัดจากเส้นผ่าศูนย์กลางเป็นนิ้ว ส่วนความเร็วในการเล่น ใช้อัตราการหมุนเป็นจำนวนรอบ/นาที

3. ภาพนิ่งหรือสไลด์ (Slide) คือภาพที่บันทึกลงบนฟิล์มโปร่งแสงหรือกระจก และนำมาเข้ากรอบซึ่งอาจเป็นกรอบกระดาษแข็งหรือพลาสติกก็ได้ มีหลายขนาดทั้งภาพสีและขาวดำ แต่ที่นิยมใช้มากมีเพียง 2 ขนาด คือ ขนาด 2 x 2 นิ้ว และ 3 1/4 x 4 นิ้ว การใช้ต้องนำไปเข้าเครื่องฉาย ซึ่งมีทั้งเครื่องฉายที่มีจอภาพในตัว หรือเครื่องฉายที่ขยายภาพขนาดใหญ่ไปปรากฏบนจอ อาจใช้เครื่องฉายเพียงเครื่องเดียว หรือหลายเครื่อง แบบ Multi-vision ซึ่งมีการเปลี่ยนภาพต่อเนื่องกันอย่างรวดเร็วจนมองดูเป็นภาพเคลื่อนไหวได้ ภาพนิ่งบางชุดอาจมีเสียงประกอบ เป็นคำบรรยายภาพแต่ละภาพ เสียงนั้นจะบันทึกในเทปเสียง และมีสัญญาณเปลี่ยนภาพที่สัมพันธ์กัน (Synchronization)

4. ภาพเลื่อนหรือฟิล์มสตริป (Filmstrip) เป็นภาพนิ่งชนิดโปร่งแสง เช่นเดียวกับสไลด์ ต่างกันตรงที่ฟิล์มสตริปถ่ายภาพเรียงลำดับเนื้อหาต่อเนื่องไว้ เป็นม้วนบนฟิล์มขนาด 35 มม. ซึ่งมีทั้งภาพสีและขาวดำ และอาจมีเทปเสียงประกอบเช่นเดียวกับสไลด์ ฟิล์มสตริปที่ใช้กันโดยทั่วไปมี 2 ขนาด คือ

4.1 ขนาดกรอบภาพเดี่ยว (Single Frame) มีขนาดประมาณ 1 x 3/4 นิ้ว ลักษณะของการบันทึกภาพเป็นแนวตั้งเรียงตามลำดับ เวลาฉายต้องใส่ฟิล์มในแนวตั้ง (Vertical) กับเครื่องฉาย

4.2 ขนาดกรอบภาพคู่ (Double Frames or Full Frame) มีขนาด $1 \times 1 \frac{1}{2}$ นิ้ว ซึ่งใหญ่เป็น 2 เท่า ของขนาดกรอบภาพเดี่ยว ภาพที่บันทึกเรียงกันในแนวนอน เวลาฉายให้ใส่ภาพในแนวนอน (Horizontal)

5. วัสดุย่อส่วน (Microform) คือวัสดุที่เกิดขึ้นจากการถ่ายภาพย่อส่วนของสิ่งพิมพ์ต้นฉบับให้มีขนาดเล็กมากจนไม่สามารถอ่านด้วยตาเปล่าได้ ลงบนฟิล์มหรือกระดาษทึบแสง การใช้วัสดุย่อส่วนจำเป็นต้องนำไปเข้าเครื่องอ่านเฉพาะประเภทจึงจะอ่านได้ สิ่งพิมพ์ที่ถ่ายทำเป็นวัสดุย่อส่วน ได้แก่ หนังสือ วารสาร หนังสือพิมพ์ สิ่งพิมพ์รัฐบาล วิทยานิพนธ์ แบบแปลนต่าง ๆ เป็นต้น

วัสดุย่อส่วนที่ใช้อยู่ในปัจุบันมีหลายชนิดดังนี้

5.1 ไมโครฟิล์ม (Microfilm หรือ Roll Film) มีลักษณะเป็นฟิล์มโปร่งแสงขนาด 16 มม. 35 มม. 70 มม. 105 มม. ทุกขนาดมีความยาว 100 ฟุต เป็นวงม้วนไว้กับวงล้อซึ่งอาจจะเป็นโลหะหรือพลาสติก และอาจบรรจุอยู่ในตลับหรือกล่อง (cassette หรือ cartridge) เพื่อช่วยป้องกันฝุ่นละอองและนิ้วมือไปจับถูกเนื้อฟิล์มอีกด้วย ไมโครฟิล์มที่นิยมใช้กันมากในปัจุบันคือ ขนาด 16 มม. และ 35 มม.

5.2 ไมโครฟิช (Microfiche) มีลักษณะเป็นแผ่นฟิล์มโปร่งแสงหลายขนาดตั้งแต่ 3×5 นิ้ว ถึง 6×8 นิ้ว หรือใหญ่กว่า ส่วนที่นิยมใช้มากในปัจุบัน ได้แก่ ขนาด 4×6 นิ้ว บรรจุภาพได้ 60-98 ภาพ ต่อแผ่น โดยใช้อัตราส่วนย่อจากต้นฉบับตั้งแต่ 20 ถึง 48 เท่า สำหรับขอบบนของไมโครฟิชจะเป็นส่วนที่อ่านได้ด้วยตาเปล่า ส่วนนี้จะให้รายละเอียดทางบรรณานุกรมของแผ่นฟิล์ม

5.3 อัลตราฟิช (Ultrafiche) มีลักษณะที่เกือบจะเหมือนกับไมโครฟิช ต่างกันคือ อัตราส่วนย่อซึ่งย่อได้ตั้งแต่ 90 เท่า ขึ้นไป โดยแผ่นฟิล์มขนาด $8 \frac{1}{2} \times 11$ นิ้ว สามารถบรรจุได้ถึง 3280 หน้า ในอัตราส่วนย่อ 150 เท่า

5.4 ไมโครแจ็กเก็ต (Microjacket) คล้ายกับไมโครฟิช ลักษณะที่ต่างจากไมโครฟิช คือ จะมีแจ็กเก็ต ซึ่งมีลักษณะเป็นช่องพลาสติกใส แบ่งเป็นช่อง ๆ เพื่อนำไมโครฟิล์มขนาด 16 มม. หรือ 35 มม. สอดเข้าไปในช่องพลาสติก ข้อดีของไมโครแจ็กเก็ตคือ สามารถแก้ไขหรือเพิ่มเติมข้อมูลได้ตลอดเวลา

5.5 อพอเจอร์การ์ด (Aperture Card) เป็นบัตรแข็งรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า คล้ายกับบัตรเจาะรคอมพิวเตอร์ มีขนาด $3 \frac{1}{4} \times 7 \frac{3}{4}$ นิ้ว ลักษณะพิเศษ คือ ส่วนหนึ่งของบัตรจะเจาะเป็นช่องไว้สำหรับบรรจุฟิล์มต้นฉบับ หรืออาจทำเป็นช่องพลาสติกสำหรับสอดฟิล์ม ส่วนบนของบัตรบรรจุรายละเอียดทางบรรณานุกรมและชลิบริม (Notck) เพื่อใช้กับเครื่องแยกบัตร (Mechanical sorting) ในการค้นข้อมูลที่ต้องการหรือเพื่อใช้กับเครื่องคอมพิวเตอร์ อพอเจอร์การ์ดนี้นิยมใช้กับงานเขียนแบบทางวิศวกรรม และงานพิมพ์เขียว เป็นต้น

5.6 ไมโครโอเพค (Micro-opaques) คือ วัสดุย่อส่วนซึ่งได้จากการบันทึกสิ่งพิมพ์ต้นฉบับลงบนกระดาษทึบแสงด้วยระบบของโฟเซท และสามารถพิมพ์ได้ทั้ง 2 หน้า โดยมีชื่อทางการค้า ดังนี้

- ไมโครการ์ด (Microcard) มีขนาด 3×5 นิ้ว และ 4×6 นิ้ว
- ไมโครพริ้นท์ (Microprint) มีขนาด 6×9 นิ้ว
- ไมโครเล็กซ์ (Microlex) มีขนาด $6 \frac{1}{2} \times 8 \frac{1}{2}$ นิ้ว
- มินิพริ้นท์ (Mini-print) มีขนาด 6×9 นิ้ว

6. เทปบันทึกเสียง (Sound Tape) เส้นเทปบันทึกเสียงมีลักษณะเป็นแถบพลาสติกหรือแถบอะซิเตทใสบาง ด้านหนึ่งจะมีลักษณะเป็นมัน เรียกว่า ด้านฐาน (Base Side) ส่วนอีกด้านหนึ่งฉาบด้วยผงเหล็กออกไซด์ มีลักษณะด้าน ใช้สำหรับบันทึกเสียงเก็บไว้ในรูปของคลื่นแม่เหล็ก ข้อดีของเส้นเทป คือ สามารถลบเสียงและบันทึกเสียงได้หลายครั้ง โดยทั่วไป เทปบันทึกเสียงจะใช้กันอยู่ 3 ชนิด คือ

6.1 เทปม้วน (Open Reel Tape) ส่วนใหญ่เป็นเทปต้นฉบับ เส้นเทปมีขนาดกว้าง $\frac{1}{4}$ นิ้ว และยาว 300-2400 ฟุต โดยใช้วงล้อซึ่งมีเส้นผ่าศูนย์กลางต่างขนาดกัน ตั้งแต่ $3-10 \frac{1}{2}$ นิ้ว เส้นเทปม้วนเข้าที่วงล้อโดยให้ด้านที่ฉาบผงเหล็กออกไซด์อยู่ข้างใน

6.2 เทปคassette (Cassette Tape) มีตลับขนาดมาตรฐานคือ $2 \frac{1}{2} \times 4$ นิ้ว เส้นเทปกว้าง 0.15 นิ้ว ในการบรรจุตลับเส้นเทปด้านที่ฉาบผงเหล็กออกไซด์จะอยู่ด้านนอก เทปคassette ทำงานโดยเส้นเทปวิ่งจากล้อที่บรรจุเส้นเทปไปยังล้อรับเทปภายในตลับที่บรรจุ เพราะฉะนั้นจึงสามารถหยุดการเล่นเทปที่จุดไหนก็ได้ และสามารถนำเทปออกจากเครื่องเล่นโดยไม่ต้องหมุนเทปกลับ เทปแต่ละตลับมีระยะเวลาในการเล่นแตกต่างกัน ซึ่งจะดูได้จากตลับเทป เช่น C30 เล่นได้ด้านละ 15 นาที C60 เล่นได้ด้านละ 30 นาที เป็นต้น

6.3 เทปกาลัง (Cartridge Tape) เทปชนิดนี้เส้นเทปจะเดินต่อเนื่องกันไปเรื่อย ๆ โดยไม่มีการหยุดหรือจบ และไม่ต้องหมุนเทปกลับ ทั้งนี้ เนื่องจากปลาย

เทปติดด้วย Foil ซึ่งทำหน้าที่ส่งสัญญาณให้เปลี่ยนแถบเสียงโดยอัตโนมัติ เส้นเทปของเทปชนิดนี้มีความกว้าง $1/4$ นิ้ว บรรจุในกล่องพลาสติกขนาด $5\ 1/2 \times 3\ 3/4$ นิ้ว ในการบรรจุกล่อง เทปด้านที่ฉาบผงเหล็กออกไซด์จะอยู่ด้านนอก

7. แผ่นเสียง (Phonodisc หรือ Records) มีลักษณะเป็นแผ่นกลมมีร่องเล็ก ๆ ซึ่งบันทึกเสียงเก็บไว้และเมื่อบันทึกไปแล้วครั้งหนึ่งจะคงอยู่ถาวรลบบังไม่ได้ ส่วนใหญ่จะใช้เป็นสื่อบันทึกเสียงดนตรี เพราะจะให้เสียงที่ไพเราะ ชัดเจน เสื่อมสลายยาก ขนาดของแผ่นเสียงวัดได้จากเส้นผ่าศูนย์กลางซึ่งมี 3 ขนาด คือ 7 นิ้ว 10 นิ้ว และ 12 นิ้ว และความเร็วของการหมุนคิดเป็นรอบต่อนาทีมี 3 ความเร็วเช่นกัน คือ 45 รอบต่อนาที 78 รอบต่อนาที และ $33\ 1/3$ รอบต่อนาที

8. แผนที่ (Map) คือสื่อลายเส้นที่ใช้แสดงสัญลักษณ์ของพื้นผิวโลก โดยการนำมาแผ่ให้แบนราบเพื่อสะดวกต่อการศึกษารายละเอียดต่าง ๆ แผนที่มักทั้งเป็น หนังสือ แผ่นพับ และแผ่นใหญ่สำหรับแขวนข้างฝา แสดงถึงตำแหน่งที่ตั้งของ ประเทศ เมือง ภูเขา แม่น้ำ จำนวนประชากร ผลผลิตทางเกษตรกรรม เป็นต้น

9. แผนภูมิ (Chart) เป็นสื่อที่แสดงความหมายของเรื่องราวและแนวคิดต่าง ๆ ให้เข้าใจได้ชัดเจนขึ้น เช่น แผนภูมิแสดงส่วนต่าง ๆ ของร่างกายมนุษย์ แผนภูมิการแบ่งส่วนของหน่วยงานต่าง ๆ เป็นต้น

10. รูปภาพ (Picture) คือ ภาพที่แสดงเรื่องราว หรือเหตุการณ์ต่าง ๆ โดยอาจเป็นภาพถ่าย ภาพวาด ภาพเขียน ภาพจากหนังสือ วารสาร หนังสือพิมพ์ หรือ ปฏิทินต่าง ๆ

11. ลูกโลก (Globe) จำลองแบบย่อส่วนของโลกเพื่อให้สะดวกต่อการศึกษา ลักษณะภูมิประเทศและอาณาเขตของแผ่นดินและพื้นน้ำ

12. หุ่นจำลอง (Model) เป็นสื่อประกอบการค้นคว้าที่ใช้แทนของจริง มีลักษณะเป็นรูปสามมิติที่สัมผัสได้เหมือนของจริงที่ไม่สามารถนำมาใช้ในการศึกษาได้ เพราะของจริงบางอย่างอาจใหญ่เกินไปที่จะนำมาแสดงให้ดู หรือเล็กเกินไปจนไม่สามารถมองเห็นด้วยตาเปล่า หรืออาจมีระบบการทำงานที่ยังยากซับซ้อน เช่น ระบบการทำงานของเครื่องยนต์ หรือของจริงบางอย่างหายาก และราคาแพงเกินไป

13. วัตถุตัวอย่าง (Real Thing) หมายถึง ส่วนใดส่วนหนึ่งของวัตถุที่ใช้เป็นตัวอย่างของกลุ่มได้ เช่น ตัวอย่างแร่ วัตถุตัวอย่างบางชนิดอาจใช้กรรมวิธีต่าง ๆ เข้า

ช่วยเพื่อให้เก็บไว้ได้นาน เช่น วิดีสตัฟ หรือ ดอง เป็นต้น

14. ชุดการสอน (Kit) หมายถึงสื่อประสม หรือการนำสื่อการสอนหลาย ๆ อย่างมาสัมพันธ์กันอย่างมีคุณค่าและส่งเสริมซึ่งกันและกัน สื่ออย่างหนึ่งอาจใช้เพื่อสร้างความสนใจ ในขณะที่สื่ออีกอย่างหนึ่งใช้เพื่ออธิบายข้อเท็จจริงของเนื้อหา และอีกชนิดหนึ่งอาจใช้เพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจที่ลึกซึ้งและป้องกันการเข้าใจความหมายผิด การใช้ชุดการสอนจะช่วยเสริมสร้างประสบการณ์ในการเรียนรู้อย่างกว้างขวาง โดยผู้ใช้สามารถเลือกเรียนได้ตามขีดความสามารถของตน เมื่อเรียนจบก็สามารถทดสอบและประเมินผลได้ด้วยตนเอง

ความสำคัญของสื่อโสตทัศนศึกษาในระบบการศึกษาทางไกล
ของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

ดังที่กล่าวมาแล้วว่า มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชใช้ระบบการศึกษาที่เอื้ออำนวยให้นักศึกษาลงมือใช้เวลาว่างศึกษาด้วยตนเอง โดยไม่ต้องมาเข้าชั้นเรียนตามปกติ เป็นวิธีการศึกษาด้วยระบบการศึกษาที่ เรียกว่า "ระบบการศึกษาทางไกล" ซึ่งเป็นระบบการศึกษาที่เปิดโอกาสให้นักศึกษาที่อยู่ในท้องถิ่นต่าง ๆ สามารถศึกษาหาความรู้ได้ด้วยตนเองตาม ความพร้อม ความสะดวก และความสนใจของตนเอง

มหาวิทยาลัยตระหนักดีว่า ระบบการศึกษาทางไกลนั้น เป็นระบบการศึกษาที่ผู้เรียน จะศึกษาด้วยตนเองจากสื่อประสม จึงได้พัฒนาสื่อต่าง ๆ เช่น รายการวิทยุโทรทัศน์ รายการ วิทยุกระจายเสียง เทปเสียง การลอนเสริม และวีดิทัศน์ มาช่วยเสริมระบบการเรียนการสอน นอกเหนือไปจากการใช้สื่อสิ่งพิมพ์ ซึ่งถือได้ว่าเป็นสื่อหลักในระบบการศึกษาทางไกลของ มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยจึงได้จัดระบบการบริการการศึกษา เพื่อช่วยให้นักศึกษาในระบบ การศึกษาทางไกลสามารถศึกษาด้วยตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยอาศัยสื่อการสอน ซึ่งรวมทั้ง สื่อสิ่งพิมพ์และสื่อโสตทัศนศึกษาควบคู่กันไป ดังนี้

1. การจัดการเรียนการสอนโดยใช้สื่อการสอนทางไกล นักศึกษาของ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช จะศึกษาจากสื่อการสอนในระบบการศึกษาทางไกล โดยวิธี ศึกษาดังต่อไปนี้

1.1 การศึกษาจากวัสดุการศึกษาที่ส่งให้ทางไปรษณีย์ วัสดุการศึกษาที่ มหาวิทยาลัยจัดส่งให้นักศึกษา ได้แก่ เอกสารการสอน และแบบฝึกปฏิบัติ นอกจากนี้ มหาวิทยาลัยดำเนินการพัฒนาและผลิตเทปเสียงประกอบชุดวิชาบางชุดวิชาจำหน่ายให้นักศึกษา เพื่อให้ นักศึกษาเข้าใจขอบข่ายเนื้อหาของชุดวิชา เทปเสียงดังกล่าวมีลักษณะเป็นการบรรยาย

หรือลนทนา หรือรูปแบบอื่น ๆ ที่ไม่ซ้ำกับรูปแบบรายการวิทยุกระจายเสียงที่ใช้ประกอบในชุดวิชาเดียวกัน

นอกจากเอกสารการลอน แบบฝึกปฏิบัติ และเทปเสียง มหาวิทยาลัยได้ จัดหาหนังสือและเอกสารประกอบเพื่อเพิ่มและเสริมความเข้าใจ หนังสือเหล่านี้มหาวิทยาลัยจัด ล่องไปตาม มุม มลธ. ณ ห้องสมุดประชาชนในจังหวัดต่าง ๆ สำหรับในกรุงเทพมหานคร มหาวิทยาลัยจัด มุม มลธ. ไว้ในห้องสมุดประชาชนสวนลุมพินี และซอยพระนาง

1.2 การศึกษาจากรายการลอนทางวิทยุกระจายเสียง มหาวิทยาลัยผลิต รายการวิทยุกระจายเสียงประกอบชุดวิชาที่เปิดสอนในแต่ละภาคการศึกษา ชุดวิชาละ 10 รายการ รายการละ 20 นาที เนื้อหาของรายการวิทยุกระจายเสียงนั้น เป็นการเสริม ความรู้ในเอกสารการลอนให้กระจ่างยิ่งขึ้น การผลิตรายการมีหลายรูปแบบ อาทิ การสัมภาษณ์ การอภิปราย การบรรยาย และละคร เป็นต้น โดยมหาวิทยาลัยจะแจ้งตารางออกอากาศ วิทยุกระจายเสียงของชุดวิชาต่าง ๆ ที่เปิดสอนในแต่ละภาคการศึกษาในข่าว มลธ.

1.3 การศึกษาจากรายการลอนทางวิทยุโทรทัศน์ มหาวิทยาลัยผลิต รายการลอนทางวิทยุโทรทัศน์ประกอบชุดวิชา ชุดวิชาละ 3 รายการ รายการละ 30 นาที รูปแบบของรายการมีหลากหลาย อาทิ การสัมภาษณ์ การอภิปราย การแสดงละคร เป็นต้น โดยมหาวิทยาลัยจะแจ้งตารางออกอากาศวิทยุโทรทัศน์ของชุดวิชาต่าง ๆ ที่เปิดสอนในแต่ละ ภาคการศึกษาในข่าว มลธ.

1.4 การศึกษาจากสื่อโสตทัศน์ มหาวิทยาลัยผลิตสื่อโสตทัศน์ขึ้นเพื่อเสริม สื่อการลอนต่าง ๆ ซึ่งได้แก่ ภาพถ่าย สไลด์ สื่อสามมิติ เทปเสียง ภาพยนตร์ และวีดิทัศน์ สื่อเหล่านี้มหาวิทยาลัยมีโครงการที่จะจัดไว้บริการ ณ ศูนย์บริการการศึกษาเฉพาะกิจ มุม มลธ. ซึ่งอยู่ในห้องสมุดประชาชน ประจำจังหวัดทั่วประเทศ

1.5 การสอนเสริม เป็นบริการทางวิชาการอย่างหนึ่งที่มหาวิทยาลัยจัด เสริมให้แก่นักศึกษา โดยคณาจารย์เป็นผู้เสริมความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาของชุดวิชาที่มีเนื้อหา มาก และยาก เพื่อให้ นักศึกษาสามารถเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น ตลอดจนสร้างความกระจ่างในปัญหา ข้อสงสัยของนักศึกษาเกี่ยวกับเอกสารการลอนที่ศึกษา โดยนักศึกษาไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายแต่ อย่างไม่ใด นักศึกษาที่เข้ารับการสอนเสริมจะได้รับเอกสารโสตทัศน์ เพื่อประกอบการสอนเสริม เอกสารโสตทัศน์เป็นเอกสารที่สรุปเค้าโครงเนื้อหา รวมทั้งแผนภูมิ แผนภาพ ภาพประกอบ ของชุดวิชาต่าง ๆ และเพื่อให้การสอนเสริมเกิดประโยชน์และสัมฤทธิ์ผลแก่นักศึกษามากที่สุด ทั้งนี้ นักศึกษาสามารถเข้ารับการสอนเสริมตามวันและเวลาที่กำหนดไว้ในแต่ละภาคการศึกษา

๗ ศูนย์บริการการศึกษาในแต่ละจังหวัดทั่วประเทศ

1.6 การให้บริการเทปเสียงและวีดิทัศน์แทนการสอนเสริม มหาวิทยาลัยพัฒนาสื่อเสริมประเภทวีดิทัศน์ และเทปเสียง เพื่อใช้แทนการสอนเสริม โดยมุ่งให้นักศึกษาได้รับชมและฟังสื่อเสริมที่ประกอบด้วยเนื้อหาที่เป็นประโยชน์ และครอบคลุมรายละเอียดในเอกสารการสอนอย่างกว้างขวาง การจัดบริการฉายวีดิทัศน์จะจัด ณ ศูนย์บริการการศึกษาต่าง ๆ ซึ่งมหาวิทยาลัยจะแจ้งกำหนดการของแต่ละภาคการศึกษาทางข่าว มลธ. ส่วนนักศึกษาที่ต้องการรับฟังเทปเสียงแทนการสอนเสริมนั้น จะมีการให้บริการ ณ ศูนย์บริการการศึกษาเฉพาะกิจกรรม มลธ. ทุกจังหวัด

1.7 กิจกรรมภาคปฏิบัติเสริมประสบการณ์ชุดวิชาบางชุด นักศึกษาต้องเข้ารับการศึกษาภาคปฏิบัติเสริมประสบการณ์โดยใช้เวลาศึกษาประมาณสัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง ต่อ 1 ชุดวิชา มหาวิทยาลัยจะจัดแหล่งฝึกงานหรือฝึกภาคปฏิบัติ โดยมีกิจกรรมที่นักศึกษาต้องปฏิบัติ ได้แก่ การทำชุดทดลองด้วยตนเอง การปฏิบัติการในห้องทดลอง การฝึกงาน การเข้าร่วมประชุมสัมมนา การเข้าร่วมในสถานการณ์จำลอง การฝึกปฏิบัติเสริมทักษะ เป็นต้น

2. ระบบการปรับปรุงและพัฒนาสื่อการสอนทางไกล ในการผลิตสื่อการสอนทางไกล มหาวิทยาลัยตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาสื่อการสอนให้มีประสิทธิภาพ และทันต่อวิทยาการก้าวหน้าอยู่เสมอ จึงจัดให้มีการประเมินสื่อการสอน ดังนี้

2.1 เอกสารการสอน สาขาวิชาจะสรรหาหรือคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิ เสนอสภาวิชาการมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช แต่งตั้งเป็นผู้ประเมินชุดวิชาหนึ่ง ๆ จำนวน 3-5 คน ซึ่งเอกสารการสอนต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัยจะต้องผ่านการประเมินเมื่อเปิดสอนครบ 5 ปี เพื่อปรับปรุงและพัฒนาให้ทันสมัยและมีคุณภาพยิ่งขึ้น

2.2 รายการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และเทปเสียงประจำชุดวิชาการพัฒนาสื่อเสริม เป็นสิ่งจำเป็นที่ควรกระทำควบคู่กันไป มหาวิทยาลัยจะแต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาสื่อการสอนทางวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และสื่อโสตทัศน์ เพื่อปรับปรุงแก้ไขและพัฒนารายการวิทยุกระจายเสียง รายการวิทยุโทรทัศน์ และเทปเสียงประจำชุดวิชาพร้อม ๆ กับการพัฒนาเอกสารการสอน

นอกจากนี้ มหาวิทยาลัยมีโครงการที่จะพัฒนาระบบสื่อการสอนทางไกล ซึ่งรวมทั้งสื่อสิ่งพิมพ์และสื่อโสตทัศน์ โดยการประยุกต์เทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อให้บริการทางการศึกษาแก่ประชาชนได้อย่างกว้างขวาง โครงการที่ได้เริ่มดำเนินการไปแล้ว ดังนี้คือ

1. โครงการผลิตวีดิทัศน์เพื่อการศึกษามหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช การเรียนการสอนในปัจจุบัน มีการนำวีดิทัศน์มาใช้ประโยชน์อย่างแพร่หลาย ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาด้วยตนเอง หรือการศึกษาเป็นกลุ่ม เพราะทำให้ผู้ชมเกิดการเรียนรู้ และเข้าใจในเรื่องที่เรียนอย่างแท้จริง นอกจากนี้วีดิทัศน์ยังใช้ได้ง่าย สะดวกและราคาไม่แพง แม้ว่าวีดิทัศน์จะมีประโยชน์อย่างยิ่งแต่ผู้ที่ผลิตวีดิทัศน์ที่มีคุณภาพ และใช้ประกอบการเรียนการสอนแต่ละระดับชั้นอย่างมีประสิทธิภาพยังมีน้อย และไม่แพร่หลายเท่าที่ควร มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช จึงได้ร่วมกับผู้แทนจากหน่วยงานต่าง ๆ ของกระทรวงศึกษาธิการทำการวิเคราะห์หลักสูตรทกระดับชั้น เพื่อนำเนื้อหาที่ยากแก่การเข้าใจ มาผลิตเป็นรายการที่วีดิทัศน์ประกอบการเรียนการสอนตามหลักสูตรระดับชั้นต่าง ๆ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้ประกอบการสอนในเนื้อหาที่ยากแก่การอภิปราย ใช้ประกอบการเรียน ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนให้เข้าใจเนื้อหาวิชาที่เรียนลึกซึ้งยิ่งขึ้น ใช้ประกอบการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองของนักเรียนและนักศึกษา และใช้เพิ่มพูนความรู้สำหรับผู้ปกครองและประชาชนที่สนใจ

ชุดรายการวีดิทัศน์ที่มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชผลิตขึ้นขณะนี้ เป็นรายการวีดิทัศน์เพื่อศึกษาระดับมัธยม 7 ชุดรายการ ได้แก่ "ชุดชาติไทยและอาณาจักรไทย" "เศรษฐศาสตร์เบื้องต้น" "วิธีการทางวิทยาศาสตร์" "เทคโนโลยีการขนส่ง" "เทคโนโลยีการสื่อสารโทรคมนาคม" "พระพุทธศาสนา" และ "นลาสติกและสารานุกรม"

2. คอมพิวเตอร์ช่วยสอน หรือที่นิยมเรียกว่า CAI (Computer Assisted Instruction) ปัจจุบันมหาวิทยาลัยมีหน่วยคอมพิวเตอร์ช่วยสอน ซึ่งทำหน้าที่พัฒนาชุดบทเรียนคอมพิวเตอร์ เพื่อใช้เป็นสื่อการสอนในระบบการสอนทางไกลอีกประเภทหนึ่ง ทั้งนี้ โดยร่วมมือกับมหาวิทยาลัยยกแอลฟ์ (University of Guelph) แห่งประเทศแคนาดา นำเอาโปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่ เรียกว่า VITAL (Vedeotex Integrated Teaching and Learning) มาใช้ในการผลิตบทเรียน เป็นการประยุกต์ระบบคอมพิวเตอร์มาใช้ในการเรียนการสอน VITAL เป็นระบบคอมพิวเตอร์ที่สามารถสร้าง เก็บ และแสดงข้อมูลทั้งที่เป็นเนื้อหาในภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และภาพประกอบ อีกทั้งสามารถเปิดโอกาสให้มีการโต้ตอบกันได้ระหว่างเครื่องคอมพิวเตอร์และนักศึกษาในขณะกำลังใช้บทเรียน มหาวิทยาลัยได้นำชุดบทเรียนที่ผลิตเสร็จออกทดลองใช้ให้บริการกับนักศึกษาแล้ว ขณะนี้กำลังอยู่ระหว่างการประเมินผลการทดลองใช้ และเมื่อทราบผล มหาวิทยาลัยจะใช้ผลการประเมินขั้นต้นมาปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานในโครงการนี้ให้มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์แก่นักศึกษาและสังคมให้มากที่สุด

การนำคอมพิวเตอร์ช่วยสอนมาใช้เป็นสื่อเสริมในระบบการเรียนการสอนทางไกลนั้น จะได้มีการติดตั้งเครื่องคอมพิวเตอร์ไว้ให้บริการ ณ ศูนย์วิทยบริการ ซึ่งกระจายอยู่ในจังหวัดต่าง ๆ ทุกภาคของประเทศไทย นักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนกับ มสธ. สามารถศึกษา

หรือทบทวนเนื้อหาตามที่ได้เตรียมไว้ให้ ณ ศูนย์วิทยบริการที่ใกล้บ้านของตนเองได้ นอกจากการนำคอมพิวเตอร์ช่วยสอน VITAL THAI มาใช้เพื่อการศึกษาแล้ว ก็จะได้มีการนำไปใช้ใน งานฝึกอบรม การออกแบบงานพิมพ์ และงานสารนิเทศ ซึ่งจะเป็นการให้บริการกับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งที่เป็นของ มสธ. และหน่วยงานอื่น ๆ ทั้งภาครัฐบาลและเอกชน

จะเห็นได้ว่า นอกเหนือไปจากการใช้สื่อสิ่งพิมพ์ ซึ่งถือได้ว่าเป็นสื่อหลักในระบบการศึกษาทางไกลของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช มหาวิทยาลัยยังได้ให้ความสำคัญกับสื่อโสตทัศนศึกษา มีการพัฒนาสื่อต่าง ๆ เช่น รายการวิทยุโทรทัศน์ รายการวิทยุกระจายเสียง เทปเสียง การลอนเลริม และวีดิทัศน์ มาช่วยเสริมระบบการลอนทางไกลในรูปของสื่อประสมให้ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

บริการสื่อโสตทัศนศึกษา ของหน่วยบริการสื่อโสตทัศนศึกษา ฝ่ายบริการสื่อการศึกษา สำนักบรรณสารสนเทศ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

บริการสื่อโสตทัศนศึกษา อยู่ในความรับผิดชอบของหน่วยบริการสื่อโสตทัศนศึกษา ขึ้นกับฝ่ายบริการสื่อการศึกษา ทำหน้าที่ในการ จัดหา จัดเก็บ และให้บริการสื่อโสตทัศนศึกษาทุกประเภททุกรายการ ที่มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชผลิต และจัดซื้อ-จัดหาจากแหล่งต่าง ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ สื่อโสตทัศนศึกษาที่มีให้บริการในหน่วยบริการสื่อโสตทัศนศึกษา ได้แก่ วีดิทัศน์ ภาพยนตร์ เทปบันทึกเสียง สไลด์ ฟิล์มสตริป ไมโครฟิล์ม และไมโครแจ็กเก็ต รูปภาพ แผ่นโปร่งใส แผนที่ ชุดการสอน และเกม

การดำเนินงาน

หน่วยบริการสื่อโสตทัศนศึกษาแบ่งการดำเนินงานออกเป็น 3 งาน คือ

1. งานจัดหาสื่อโสตทัศนศึกษา และ โสตทัศนอุปกรณ์
2. งานจัดเตรียมสื่อโสตทัศนศึกษาเพื่อให้บริการ
3. งานบริการสื่อโสตทัศนศึกษาและ โสตทัศนอุปกรณ์

แต่ละงานดังกล่าวข้างต้น มีรายละเอียดของการดำเนินงานต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. งานจัดหาสื่อโสตทัศนศึกษา และ โสตทัศนอุปกรณ์

- 1.1 งานจัดหาสื่อโสตทัศนศึกษา

หน่วยบริการสื่อโสตทัศนฯ ทำหน้าที่จัดหาสื่อโสตทัศนฯ ประเภทต่าง ๆ สำหรับใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติงานของคณาจารย์ และบุคลากรของสาขาวิชาและสำนักต่าง ๆ โดยที่มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชเป็นมหาวิทยาลัยเปิด ที่มีการใช้สื่อโสตทัศนฯ เป็นสื่อเสริมในการเรียนการสอน ฉะนั้น ในการพิจารณาคัดเลือกสื่อโสตทัศนฯ เข้ามาในห้องสมุดจึงต้องศึกษาหลักสูตรของมหาวิทยาลัยทุกกระบวนวิชา เพื่อเป็นแนวทางในการพิจารณาจัดหาสื่อโสตทัศนฯ ให้สอดคล้อง และตรงกับหลักสูตรที่มีการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัย นอกจากนี้ หน่วยบริการสื่อโสตทัศนฯ ยังต้องประสานงานกับสาขาวิชาและสำนักต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัย เพื่อทราบชื่อสื่อโสตทัศนฯ ที่ต้องการใช้ประกอบการผลิตชุดวิชา การทำรายการวิทยุโทรทัศน์ และใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติงานของหน่วยงาน

การจัดหาสื่อโสตทัศนฯ เข้ามาให้บริการในหน่วยบริการสื่อโสตทัศนฯ มีหลายวิธี ได้แก่

1.1.1 การจัดซื้อวัสดุสำเร็จรูป ใช้วิธีการสั่งซื้อสื่อโสตทัศนฯ ที่ต้องการทุกประเภท โดยวิธีสั่งซื้อผ่านตัวแทนจำหน่ายหรือร้านค้าในประเทศ เช่น จากบริษัทไทยโพลีเทคดิง จำกัด และสั่งซื้อโดยตรงจากต่างประเทศ เช่น จาก Educational Technology Corporation U.S.A. ซึ่งต้องมีการประเมินคุณค่าก่อนซื้อทุกรายการ เนื่องจากสื่อโสตทัศนฯ มีราคาสูง จึงต้องพิจารณาอย่างรอบคอบว่าคุ้มค่าที่จะสั่งซื้อหรือไม่

1.1.2 การขอทำสำเนา รายการวิทยุกระจายเสียง รายการวิทยุโทรทัศน์ ภาพยนตร์ และเทปบันทึกเสียงรายการวิชาการที่ มสธ. ผลิต

1.1.3 การขอบริจาคจากหน่วยงานภายในมหาวิทยาลัย และหน่วยงานอื่น ๆ โดยต้องคอยติดตามเสาะแสวงหาแหล่งอันันทนาการจากสื่อมวลชนต่าง ๆ เช่น วารสาร หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ เป็นต้น ตลอดจนบุคคลและหน่วยงานที่เป็นผู้ผลิต หรือเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์รายการนั้น ๆ

1.1.4 การบันทึกรายการวิชาการ สारคดีจากสถานีวิทยุกระจายเสียงและสถานีวิทยุโทรทัศน์

1.1.5 การจัดเช่า โดยจัดเช่าประเภทข่าวจาก บริษัท CTVC OF HAWAII Co.LTD., กรุงเทพฯ

1.1.6 การผลิต เพื่อประชาสัมพันธ์งานต่าง ๆ ของสำนักบรรณสาร
สนเทศ (รายละเอียดในภาคผนวก ข)

สื่อโสตทัศน และหนังสืออ่านประกอบสื่อโสตทัศน ที่ได้จัดทำมาให้
บริการนั้นหน่วยบริการสื่อโสตทัศนจะทำสำเนาเพิ่ม เพื่อให้มีจำนวนเพียงพอแก่ความต้องการ
ของผู้ใช้ และเพื่อรักษาต้นฉบับให้มีอายุยืนยาว

1.2 งานจัดหาโสตทัศนอุปกรณ์

หน่วยบริการสื่อโสตทัศนจะสำรวจ วางแผน และจัดหาโสตทัศนอุปกรณ์
โดยรับผิดชอบในการกำหนดมาตรฐานคุณลักษณะเฉพาะ (Specification) ตลอดจนติดต่อ
บริษัทผู้จัดจำหน่าย เปรียบเทียบคุณลักษณะเฉพาะของโสตทัศนอุปกรณ์แต่ละบริษัท เพื่อคัดเลือก
โสตทัศนอุปกรณ์ให้สอดคล้องกับระบบที่จัดสร้างและตามความต้องการของผู้ใช้ พร้อมทั้งมีหน้าที่
ในการให้คำแนะนำ ฝึกหัดการใช้โสตทัศนอุปกรณ์แก่ผู้ใช้บริการ เพื่อสามารถใช้โสตทัศนอุปกรณ์
บางประเภทด้วยตนเองได้ นอกจากนี้หน่วยบริการสื่อโสตทัศนยังได้จัดวางระบบจัดสร้างติดตั้ง
วัสดุอุปกรณ์ เพื่อให้ผู้ใช้ได้รับประโยชน์สูงสุด โดยการออกแบบระบบควบคุมการส่งสัญญาณ
วีดิทัศน์ และสัญญาณเสียงจากห้องควบคุมไปยังส่วนบริการผู้ใช้ ซึ่งแผงควบคุมได้ออกแบบให้
สามารถใช้ได้ทั้ง เครื่องเล่นและบันทึกวีดิทัศน์ และเครื่องเล่นและบันทึกเสียง ผู้ใช้เพียง
แต่แจ้งความจำนงต่อผู้ให้บริการ ภาพและเสียงที่ต้องการจะไปปรากฏยังจุดที่ผู้ใช้นั่งอยู่จาก
เครื่องเล่น 1 เครื่อง สามารถส่งสัญญาณไปยังผู้ใช้ได้ถึง 33 จุด การจัดสร้างระบบควบคุม
ลักษณะนี้ทำให้โสตทัศนอุปกรณ์ที่มีอยู่จำนวนจำกัด สามารถให้บริการผู้ใช้จำนวนมากได้ และหาก
ผู้ใช้ต้องการจะเปลี่ยนเรื่องที่กำลังชมอยู่เป็นเรื่องอื่น ก็สามารถทำได้ เพียงแต่กดปุ่มเปลี่ยน
สถานที่ตัวเครื่องรับ ภาพและเสียงจะเปลี่ยนเป็นรายการอื่นทันที

2. งานจัดเตรียมสื่อโสตทัศนเพื่อให้บริการ

หลังจากจัดหาสื่อโสตทัศนเข้ามาในห้องสมุด จะต้องตรวจเช็คคุณภาพของ
สื่อโสตทัศนก่อนการลงทะเบียน โดยการลงทะเบียนจะใช้ระบบที่เอื้อต่อการทำบัตรรายการ
นอกจากนี้ หน่วยบริการสื่อโสตทัศนจะประสานงานกับหน่วยวิเคราะห์ทรัพยากรห้องสมุด ในการ
กำหนดรูปแบบของบัตรรายการสื่อโสตทัศนตามแบบมาตรฐานสากล และจัดเตรียมสื่อโสตทัศน
สำหรับให้บริการรวมทั้งวิธีการจัดเก็บสื่อโสตทัศนแต่ละประเภทให้สามารถบริการได้โดยสะดวก

3. งานบริการสื่อโสตทัศน และโสตทัศนอุปกรณ์

3.1 งานบริการสื่อโสตทัศน หน่วยบริการสื่อโสตทัศนได้จัดระบบการให้บริการสื่อโสตทัศน ดังนี้ คือ

3.1.1 งานบริการยืม-คืน สื่อโสตทัศนเพื่ออำนวยความสะดวกให้กับผู้ใช้บริการสื่อโสตทัศน เนื่องจากผู้ใช้บริการบางคนไม่สามารถมาใช้บริการสื่อโสตทัศนภายในห้องสมุดได้ หรือจำเป็นต้องใช้สื่อโสตทัศนเพื่อประกอบการทำกิจกรรมอื่น เช่น จัดนิทรรศการหรือใช้ประกอบการสอน เป็นต้น แต่สื่อโสตทัศนบางประเภทมีราคาสูง และบางประเภทมีลักษณะทางกายภาพที่ไม่คงทน เช่น ฉีกขาดได้ง่าย ดังนั้น หน่วยบริการสื่อโสตทัศนจึงมีได้ อนุญาตให้ผู้ใช้บริการยืมสื่อโสตทัศนบางประเภทออกนอกห้องสมุด เช่น ภาพยนตร์และแผ่นเสียง เป็นต้น แต่ได้สำเนาลงในสื่อโสตทัศนรูปแบบอื่น เพื่อให้ผู้ใช้สามารถยืมออกได้ โดยภาพยนตร์สำเนาเป็นวีดิทัศน์ และแผ่นเสียงสำเนาเป็นเทปบันทึกเสียง กรณีที่ให้ผู้ยืมออกนอกห้องสมุดจะมีนโยบายที่ชัดเจนเกี่ยวกับสื่อโสตทัศนประเภทที่ให้ผู้ยืม ช่วงเวลาการยืม ประเภทของผู้ยืม จำนวนที่ให้ผู้ยืม การปรับและระบบควบคุมการยืม ซึ่งจะพิจารณาค่าใช้จ่ายในการจัดหาวัสดุอุปกรณ์เพื่อใช้ดำเนินงาน เวลาที่ใช้ในกระบวนการยืม และความซับซ้อนของวิธีการบริการยืม-คืน สื่อโสตทัศน

3.1.2 งานบริการยืม-คืนสื่อโสตทัศน ระหว่างห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา และหน่วยงานต่าง ๆ สื่อโสตทัศนนับเป็นวัสดุที่มีราคาแพง เพื่อให้วัสดุแต่ละชิ้นใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่และคุ้มค่า ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาจึงได้ตกลงให้มีความร่วมมือระหว่างกันในการยืมสื่อโสตทัศน โดยผู้ยืมจะต้องปฏิบัติตามระเบียบการยืมของห้องสมุดและในการยืมให้ใช้แบบฟอร์มการยืมระหว่างห้องสมุด บางครั้งเรื่องที่ผู้ใช้ต้องการอาจหาไม่ได้ในห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา เจ้าหน้าที่จะต้องสืบเสาะค้นหาว่ามีหน่วยงานใดบ้าง เมื่อพบข้อมูลที่ต้องการ จะทำจดหมายขอยืมหรือขอสำเนาแล้วแต่กรณี ฉะนั้น หากผู้ใช้ต้องการสื่อโสตทัศนเรื่องที่ไม่มีในสำนักบรรณสารสนเทศ เจ้าหน้าที่จะช่วยค้นหาและยืมจากแหล่งอื่นให้

3.1.3 งานบริการตอบคำถามและช่วยค้นหา เนื่องจากสื่อโสตทัศนของสำนักบรรณสารสนเทศ จัดเก็บไว้ในชั้นปิด ฉะนั้น ผู้ให้บริการจึงต้องรู้ชื่อหรือวิธีค้นหาข้อมูลจากสื่อโสตทัศนทุกประเภทเป็นอย่างดี เพื่อให้ผู้ใช้ได้สิ่งที่ต้องการในเวลาอันรวดเร็ว นอกจากนั้น ผู้ให้บริการยังต้องรู้วิธีใช้โสตทัศนอุปกรณ์แต่ละประเภท และสาธิตวิธีใช้แก่ผู้มารับบริการได้เป็นอย่างดี การบริการตอบคำถามจะมี 2 ลักษณะ คือ

1) บริการตอบคำถาม เกี่ยวกับสื่อโสตทัศนศึกษาที่มีอยู่ในห้องสมุดโดยตรง ซึ่งอาจเป็นความต้องการสื่อโสตทัศนศึกษาเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือต้องการคำแนะนำในการเลือกใช้สื่อที่เหมาะสมในแต่ละโอกาส ตัวอย่างเช่น หากมีการบรรยายเนื่องการประชุมสัมมนาวิทยาลัย ควรใช้สื่อประเภทใด และเรื่องอะไร เป็นต้น

2) บริการตอบคำถามเกี่ยวกับสื่อโสตทัศนศึกษาโดยทั่วไป ซึ่งอาจเป็นคำแนะนำ เรื่องการบำรุงรักษาสื่อโสตทัศนศึกษาแต่ละประเภท หรือความแตกต่างของวิดิทัศน์ระบบต่าง ๆ เป็นต้น

3.1.4 งานบริการจัดทำเครื่องมือช่วยค้น การวิเคราะห์เลขหมู่ และทำบัตรรายการสื่อโสตทัศนศึกษา อยู่ในความรับผิดชอบของหน่วยวิเคราะห์ทรัพยากรห้องสมุด ซึ่งทำหน้าที่วิเคราะห์เลขหมู่และทำบัตรรายการทั้งสื่อสิ่งพิมพ์และสื่อโสตทัศนศึกษา ล้วนหน่วยบริการสื่อโสตทัศนศึกษานั้นได้จัดทำเครื่องมือช่วยค้นสื่อโสตทัศนศึกษาอื่น ๆ ได้แก่

1) จัดทำบรรณานุกรมสื่อโสตทัศนศึกษาแยกตามสาขาวิชา เพื่อช่วยให้ผู้ใช้ทราบว่า ในแต่ละสาขามีสื่อโสตทัศนศึกษาประเภทใดบ้าง และเรื่องอะไร โดยลงรายการบรรณานุกรมในบัตร แยกตามสาขาวิชา/หัวเรื่อง

2) จัดทำบัตรดัชนีรูปภาพ เพื่อใช้ช่วยค้นรูปภาพซึ่งมีจำนวนมาก

3) จัดทำบรรณนิทัศน์ และสารสังเขปสื่อโสตทัศนศึกษา จัดทำขึ้นเพื่อช่วยให้ทราบเนื้อหาของสื่อโสตทัศนศึกษาแต่ละเรื่องโดยย่อ อันเป็นการช่วยให้การค้นหาเรื่องที่ต้องการได้รวดเร็วขึ้น

4) รวบรวมชื่อสื่อโสตทัศนศึกษา โดยรวบรวมรายการสื่อโสตทัศนศึกษา แยกตามประเภททั้งสื่อโสตทัศนศึกษาภายในห้องสมุดและห้องสมุดอื่น ๆ

นอกจากนี้ หน่วยบริการสื่อโสตทัศนศึกษาได้จัดหาบรรณนิทรรศการโทรทัศน์ของ มลช. ซึ่งสำนักเทคโนโลยีการศึกษาเป็นผู้จัดทำไว้ให้บริการแก่ผู้ใช้ด้วย

3.1.5 งานบริการนำชมหน่วยงานต่างๆ ของสำนักบรรณสารสนเทศเดิมอยู่ในความรับผิดชอบของหน่วยบริการสื่อโสตทัศนศึกษา แต่ในปัจจุบันหน่วยงานทุกหน่วยในสำนักบรรณสารสนเทศร่วมกันรับผิดชอบงานบริการนำชมหน่วยงานต่าง ๆ ในสำนักบรรณสารสนเทศ

โดยหน่วยบริการสื่อโสตทัศนฯเป็นผู้จัดฉายสื่อโสตทัศนฯ เพื่อแนะนำหน่วยงานต่าง ๆ ของสำนักบรรณสารสนเทศ คือ จัดฉายสไลด์ประกอบเทปบันทึกเสียง และวีดิทัศน์ แนะนำมหาวิทยาลัย

3.1.6 งานบริการจัดนิทรรศการ เป็นส่วนหนึ่งในการแนะนำสื่อโสตทัศนฯ หน่วยบริการสื่อโสตทัศนฯ บริการจัดนิทรรศการเพื่อเผยแพร่ความรู้ และเพื่อให้ผู้ใช้ทราบว่า หน่วยบริการสื่อโสตทัศนฯมีสื่อโสตทัศนฯอะไรบ้าง นอกจากนี้มีบริการจัดนิทรรศการแล้ว หน่วยบริการสื่อโสตทัศนฯ จะจัดป้ายนิเทศตามวาระต่าง ๆ ทั้งภายใน และภายนอก สำนักบรรณสารสนเทศ

3.2 งานบริการโสตทัศนอุปกรณ์

สื่อโสตทัศนฯ ส่วนใหญ่เป็นวัสดุที่ต้องอาศัย สื่อประเภทอุปกรณ์ (Hardware) เป็นตัวนำเสนอจึงจะได้ภาพ เสียง หรือทั้งภาพและเสียงออกมาให้เห็นและฟังได้ และสื่อโสตทัศนฯแต่ละประเภทก็มีเครื่องที่ผลิตขึ้นมาสำหรับใช้เฉพาะอย่าง ด้วยเหตุนี้ห้องสมุดจึงจำเป็นต้องจัดหาโสตทัศนอุปกรณ์ไว้สำหรับผู้ใช้บริการสามารถเลือกใช้ได้ด้วยตนเอง ได้แก่ เครื่องเล่นและบันทึกเทปเสียง เครื่องฉายสไลด์ขนาดเล็กและแบบจอตู้ เครื่องฉายฟิล์มลตริป เครื่องอ่านไมโครฟิล์มและไมโครฟิช และเครื่องฉายภาพยนตร์